Chefsjustitieombudsmannen
Claes Eklundh

Disciplinansvar för en åklagare på grund av dröjsmål med expediering av ett beslut gällande hävande av beslag m.m.

Anmälan

I en anmälan till JO anförde AA klagomål mot kammaråklagaren BB vid Åklagarmyndigheten i Göteborg, åklagarkammaren i Halmstad. Han anförde att han, trots att beslaget av visst gods hade hävts, inte hade återfått godset.

Utredning m.m.

Inledningsvis infordrades tingsrättens dom samt vissa handlingar i åklagarmyndighetens ärende. Därvid framkom bl.a. följande.

Den 24 maj 2002 väckte BB åtal mot AA för bl.a. häleri och framställde även yrkande att visst i beslag taget gods skulle tas i förvar. Samma dag beslutade hon också att vissa beslag skulle hävas. På den handling som innehöll nämnda beslut fanns en anteckning som gav vid handen att beslutet kom polismyndigheten till handa först den 11 juli 2002.

Muntliga upplysningar inhämtades från BB varvid hon bekräftade att hon inte hade skickat beslutet till polismyndigheten förrän i juli månad.

Åklagarmyndigheten anmodades därefter att lämna upplysningar om och yttra sig över handläggningen i samband med att beslagen i vissa delar hävdes enligt beslut av åklagaren den 24 maj 2002.

Åklagarmyndigheten (överåklagaren CC) inkom med ett remissvar i vilket anfördes följande.

> Vid min genomgång av ärendet har följande framkommit.
>
> I samband med en förundersökning mot AA rörande misstänkt stöld alternativt häleri beslagtogs under en husrannsakan i AA:s bostad den 22 april 2002 ett stort antal föremål redovisade under 48 punkter i beslagsprotokoll – – –.
>
> Dagen efter dvs. den 23 april 2002 gjordes ytterligare husrannsakan i AA:s bostad och ytterligare föremål togs i beslag redovisade under 8 punkter i beslagsprotokoll – – –.
>
> BB fastställde beslagen den 25 april 2002.

Den 24 maj 2002 väckte BB åtal mot AA för bl.a. häleri. I stämningsansökan framställde BB under denna åtalspunkt bl.a. ett särskilt yrkande nämligen att en gitarr under punkt 37 i beslagsprotokollet – – – utan lösen skulle utlämnas till målsäganden O.

Vidare yrkade BB att följande föremål skulle tas i förvar jämlikt lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.

Från beslagsprotokoll – – –

Tre datorer (punkterna 3–5)
En dockningsenhet (punkt 10)
En bärbar dator (punkt 12)
En låda med datordelar (punkt 13)
Fyra mobiltelefoner (punkterna 21–24)
En mini-CD-spelare (punkt 36) En gitarrförstärkare (punkt 38)
En portfölj innehållande fyra bilstereoapparater (punkterna 39 a–e)
En väska innehållande ljudutrustning (punkt 41) En skrivarserver (punkt 45).

Från beslagsprotokoll – – –

En dator och en dockningsenhet (punkterna 4 och 6).

Under en åtalspunkt för dopningsbrott yrkade BB att ampuller och kanyler skulle förklaras förverkade (punkt 30 i beslagsprotokoll – – –).

Samma dag dvs. den 24 maj 2002 hävde BB beslaget under övriga punkter i de båda beslagsprotokollen. Beslutet är inte diarieført. Av diariet framgår inte heller när det expedierades till polisen för åtgärd.

Av beslutet framgår emellertid att beslaget under punkten 5 – en dator – i beslagsprotokollet – – – ”hävs och återlämnas till målsäganden”, Sturegymnasiet, samtidigt som det i stämningsansökan yrkas att datorn tages i förvar (jfr ovan).

Vidare framgår av handlingarna att BB först den 7 november 2002 beslutade att häva beslaget beträffande en dator fabrikat Macintosh – punkt 6 i beslagsprotokollet – – –. Enligt beslutet skulle datorn återlämnas till AA.

Halmstads tingsrätt meddelade dom i målet den 19 juni 2002, B 568-02. Av domen framgår under särskild rättsverkan att tingsrätten bifallit åklagarens yrkanden och förordnat att beslagen skulle bestå.

AA klagade på domen. Hovrätten för Västra Sverige meddelade dom i målet den 22 augusti 2002. Hovrätten upphävde i domen vad tingsrätten förordnat om förvarstagande och beslag av en dator, punkten 5 i beslagsprotokoll – – –.

AA har i en skrivelse daterad den 12 juli till Riksdagens ombudsmän klagat på att han efter beslutet om beslagets hävande inte återfått de föremål som varit föremål för beslag och sålunda hävts.

Beträffande underlåtenheten att återställa det beslagtagna godset efter det att beslaget hävts.

BB har upplyst att hon haft för avsikt att skicka beslutet angående de hävda beslagen till polisen när tingsrättens dom förelåg så att hon innan beslutets expediering skulle kunna försäkra sig om att det inte skett några förväxlingar och missförstånd, att någon punkt tagits upp dubbelt eller missats. När tingsrättens dom meddelades hade hon semester. Hon återkom först den 10 juli 2002. Först i samband härmed faxades beslutet till polisen för åtgärd.

När beslaget hävdes den 24 maj 2002, hade det ankommit på BB att utan dröjsmål expediera beslutet till polisen för åtgärd. Någon laglig möjlighet för henne att på sätt som skett behålla godset i beslag för närmare kontroll förelåg inte. Felet är allvarligt. En förklaring kan vara den pressade arbetssituation som rådde på kammaren.

Underlåtenheten att diarieföra beslutet.

Anledningen till att beslutet ej diarieförts beror enligt BB på en beklaglig distraktion som möjligen i någon mån kan ha haft att göra med hennes pressade arbetssituation.

Självfallet hade det ankommit på BB att diarieföra beslutet och att i diariet göra anteckning om när det expedierades till polisen. Diarieföringen skall göra det möjligt att i huvudsak följa handläggningen av ett ärende utan att ta del av handlingarna i ärendet. Underlåtenheten torde bero på ett rent förbiseende från BB:s sida.

Förväxlingen av beslagspunkterna

BB har upplyst att hennes avsikt varit att punkt 5 i beslagsprotokollet – – – skulle hävas och att det i stället skulle varit punkt 6 i samma protokoll som skulle omfattats av hennes yrkande om tagande i förvar i stämningsansökan. En förväxling mellan punkterna 5 och 6 skulle ha skett i samband med att stämningsansökan skrevs.

BB har här brustit i noggrannhet. Felet har rättats till genom hovrättens dom.

Sammanfattning

Beslag innebär en allvarlig besittningsrubbning för den enskilde. Det är därför av största vikt att åklagarna vinnlägger sig om stor noggrannhet i sin hantering av beslagsfrågor. DD har i anledning av det inträffade sammanställt ett studiematerial rörande beslagsfrågor och planerar också en utbildningsdag för diskussion om handläggningen av beslag. Jag kommer att följa upp att så sker.

Till remissvaret var fogat bl.a. yttranden från chefsåklagaren DD och från BB.

I ett beslut den 19 mars 2003 anförde *chefsJO Eklundh* bl.a. följande.

Bedömning

Under en förundersökning mot AA gällande misstanke om stöld alternativt häleri togs ett stort antal föremål i beslag i april 2002. Samtliga beslag fastställdes av BB den 25 april 2002. I samband med att hon den 24 maj 2002 väckte åtal mot AA framställde hon yrkanden om att vissa föremål skulle tas i förvar jämlikt lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m. Samma dag beslutade hon även att häva beslagen av andra föremål. Sistnämnda beslut, som inte diarieförde s, kom polismyndigheten till handa per fax först den 11 juli 2002.

Av BB:s yttrande framgår att hon, mot bakgrund av att det var fråga om så mycket och delvis likartat gods, avsiktligt avvaktade med att underrätta polismyndigheten om beslutet för att närmare kunna kontrollera de olika beslagspunkterna mot tingsrättens förväntade dom i målet. Hon har därutöver anfört att skälet till att expeditionen av beslutet dröjde till in i juli månad var att hon hade semester när tingsrättens dom meddelades den 19 juni. När hon återkom i juli hade de flesta av åklagarna semester och arbetssituationen var sådan att det inte fanns utrymme för annat än att hantera förtursmålen. Hon kontaktades emellertid av utredningsmannen som berättade att AA var angelägen om att få tillbaka beslagtaget gods, och då hon insåg att hon inte inom rimlig tid skulle ha möjlighet att göra de kontroller som hon planerat, faxade hon beslutet till polisen. Hon har även uppgett att hon av beklaglig distraktion underlät att diarieföra detta.

Om det inte längre föreligger skäl för ett beslag skall det, enligt 27 kap. 8 § första stycket rättegångsbalken, omedelbart hävas. Det åligger den åklagare som har hävt ett beslag att se till att polismyndigheten underrättas därom. En sådan underrättelse måste självfallet lämnas i omedelbar anslutning till att beslutet fattats eftersom det är polismyndigheten som har att verkställa beslutet.

Av utredningen framgår vidare att BB genom sitt beslut den 24 maj 2002 hävde beslaget av en dator (p. 5 i beslagsprotokollet – – –) samtidigt som hon i stämningsansökan yrkade att tingsrätten skulle ta samma dator i förvar. Hon har som förklaring till detta uppgett att hon förväxlade två beslagspunkter och att hennes avsikt var att p. 5 i beslagsprotokollet skulle hävas och godset återlämnas till målsäganden och att en annan dator, p. 6 i samma beslagsprotokoll, skulle omfattas av hennes yrkande om förvarstagande. BB hävde beslaget av sistnämnda dator den 7 november 2002.

BB har således medvetet underlåtit att, i anslutning till att hon beslutade att häva vissa beslag, expediera beslutet till polismyndigheten.

Hon har härigenom åsidosatt vad som åligger henne som åklagare. Hon har inte givit någon rimlig förklaring till sin handläggning. Det framgår t.ex. inte varför hennes behov av att kontrollera de olika beslagspunkterna mot tingsrättens förväntade dom i målet omöjliggjorde en omedelbar expedition av beslutet eller vilka åtgärder som hon eventuellt hade avsett att vidta efter en sådan kontroll. Hon har inte heller diarieført det aktuella beslutet, vilket självfallet skulle ha skett. Vidare har hon brustit i noggrannhet vid avfattandet av sina yrkanden. Detta medförde bl.a. att något yrkande beträffande datorn i punkt 6 i beslagsprotokollet inte kom att framställas, vilket fick till följd att denna dator var beslagtagen i flera månader utan laga grund. Det kan vidare konstateras att hovrättens beslut i augusti 2002 att upphäva tingsrättens förordnande beträffande datorn i punkt 5 i samma beslagsprotokoll inte föranledde BB att närmare kontrollera saken. Det kom i stället att dröja ända till november månad innan hon hävde beslaget beträffande punkt 6.

Det kan sammanfattningsvis konstateras att BB:s handläggning av beslagsfrågorna i ärendet uppvisar allvarliga brister i flera hänseenden. Dessa brister synes ha sin grund både i en anmärkningsvärd avsaknad av kunskap om det regelverk som gäller för beslag och i bristande noggrannhet.

Det är av grundläggande betydelse för den enskildes rättssäkerhet att frågor om användning av straffprocessuella tvångsmedel handläggs på ett korrekt sätt. Omständigheterna i det här aktuella fallet är enligt min mening visserligen inte sådana att något av de fel som förekommit kan läggas BB till last som straffbart tjänstefel. Bristerna i hennes handläggning är däremot sammantagna av så allvarlig art att de bör föranleda disciplinpåföljd för tjänsteförseelse enligt 14 § lagen (1994:260) om offentlig anställning. Jag beslutar därför att överlämna ärendet till Statens ansvarsnämnd för prövning av denna fråga.

Statens ansvarsnämnds prövning

I ett beslut den 23 maj 2002 ålade Statens ansvarsnämnd BB disciplinpåföljd i form av varning. Som motivering anförde ansvarsnämnden bl.a. följande.

Rättslig reglering

Om det inte längre finns skäl för ett beslag skall det omedelbart hävas (27 kap. 8 § första stycket rättegångsbalken). Av tredje stycket samma paragraf framgår att, om beslaget inte har beslutats av rätten, får det hävas av rätten eller av åklagaren.

Även om det inte finns någon författningsreglerad skyldighet, åligger det åklagaren att utan dröjsmål underrätta polismyndigheten om att beslag har hävts så att verkställighet av beslutet kan ske.

Vad utredningen visar

Av den utredning som föregått JO:s beslut och de uppgifter som BB lämnat till JO framgår sammanfattningsvis följande.

I samband med att BB den 24 maj 2002 väckte åtal mot AA, beslutade hon också att häva vissa uppräknade beslag. Hon underlät emellertid att diarieföra beslutet och att expediera det till polismyndigheten. Beslutet kom polismyndigheten till handa först den 11 juli 2002. Detta innebar således att AA först i juli månad återfick det gods som skulle återlämnas till honom enligt beslutet den 24 maj 2002.

I beslutet den 24 maj 2002 hävde BB beslaget av en dator enligt en viss punkt i ett av beslagsprotokollen samtidigt som hon i sin stämningsansökan yrkade att tingsrätten skulle ta denna dator i förvar. Hon förväxlade två beslagspunkter och förverkandeyrkandet skulle i stället ha avsett datorn under den senare beslagspunkten. Detta fick till följd att hon inte fattade något beslut beträffande den sistnämnda datorn den 24 maj 2002. Det dröjde till den 7 november 2002 innan beslaget hävdes. Datorn var därmed under en tid av cirka fem månader i beslag utan laga grund.

BB:s handläggning av beslagsfrågorna har således varit felaktig i flera avseenden.

Ansvarsnämndens bedömning

Disciplinpåföljd kan, enligt 14 § lagen om offentlig anställning, åläggas en arbetstagare som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter sina skyldigheter i anställningen och felet inte är ringa.

BB har på det sätt som redovisats i det föregående åsidosatt sina skyldigheter som åklagare. Hennes förklaring till varför hon avvaktade med expedieringen av beslutet den 24 maj 2002 till polismyndigheten är svårförståelig. Hennes handlingssätt i detta avseende tycks bottna i en bristande kunskap om beslagsreglerna. I övrigt har hon brustit i noggrannhet. Det som läggs henne till last får därmed anses ha skett av oaktsamhet.

Som JO har anfört i sitt beslut är det av grundläggande betydelse för den enskildes rättssäkerhet att frågor om straffprocessuella tvångsmedel handläggs på ett korrekt sätt. Bristerna i handläggningen av beslagsfrågorna är i detta fall så allvarliga att tjänsteförseelsen inte kan anses som ringa. BB skall därför meddelas disciplinpåföljd. Någon mer ingripande påföljd än varning är inte motiverad.